

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбова Х.В. Економічна ефективність інвестиційної діяльності нафтогазових підприємств в умовах концесії: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Х.В. Горбова; [Ів-Франк. нац. тех. ун. нафти і газу]. — Івано-Франківськ, 2013. — 20 с.

2. Груб'як С.В., Навольська Н.В. Напрями підвищення ефективності функціонування газотранспортної системи України в сучасних умовах. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_4/9.pdf

3. Лукаш В.В. Шляхи залучення іноземних інвестицій в підприємства газотранспортної системи України / В.В. Лукаш, О.М. Левковський // Економічні вісті НТУУ «КПІ». — 2012. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. Левандівський О.Т. Особливості цільових фондів, їх класифікація та призначення / О.Т. Левандівський // Наукові вісті «Галицької академії»: економічні та суспільні науки. — 2010. — №1(17). — С3-9.

5. Масс М.С. Формування інвестиційно-програмної концепції розвитку газотранспортних систем / М.С. Масс // Збірник наукових праць ДонДУУ. Серія «Держ.упр.». — 2006. — Том.7. — вип.. 64. — С. 48-56

6. Савчук Т.В. Оцінювання ефективності використання інвестиційного капіталу нафтогазовими підприємствами: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Т.В. Савчук; [Ів-Франк. нац. тех. ун. нафти і газу]. — Івано-Франківськ, 2011. — 20 с.

7. Положення про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55/94>

8. Кроленко О.Є. Обґрунтування доцільності створення позабюджетного цільового інвестиційного фонду модернізації та розвитку газотранспортної системи України / О.Є. Кроленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2013. - №44. — С.258-264

Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 330.338

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Мащенко Н. Є., к.е.н., доцент (ДНУ)

У статті розглянуто основні елементи інноваційного процесу в умовах економіки знань. Визначено та систематизовано умови, вплив яких на здійснення інноваційної діяльності є вирішальним. Надано характеристику таким важливим елементам інноваційного процесу як інноваційний персонал, інноваційна культура, інноваційне середовище. Виокремлено рівні інноваційного потенціалу. Надано увагу проблемам фінансування інноваційної сфери.

Ключові слова: економіка знань, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інновації, інноваційна культура, інноваційне середовище.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ

Мащенко Н. Е., к.э.н., доцент (ДНУ)

В статье рассмотрены основные элементы инновационного процесса в условиях экономики знаний. Определены и систематизированы условия, влияние которых на осуществление инновационной деятельности, является решающим. Представлена характеристика таких важных элементов инновационного процесса как инновационный персонал, инновационная культура, инновационная среда. Выделены уровни инновационного потенциала. Уделено внимание проблемам финансирования инновационной сферы.

Ключевые слова: экономика знаний, инновационная деятельность, инновационный потенциал, инновации, инновационная культура, инновационная среда.

METHODOLOGICAL GROUND OF INNOVATIVE PROCESS IN THE CONDITIONS OF ECONOMY OF KNOWLEDGE

*Maschenko N. E., Candidate of Economic Sciences, associate professor
(Donetsk national university)*

In the article the basic elements of innovative process in the conditions of economy of knowledge are considered. Terms which influence decision character on realization of innovative activity are certain and systematized. Description of such important elements of innovative process as innovative personnel, innovative culture, innovative environment is presented. Flexibility of organizational structures, necessary level information-communication and technical-technological spheres is also important terms which the level of the inculcated innovations depends on. The levels of innovative potential are distinguished. The subjects of innovative process are certain, in a general view is this state, business, science. Their integration and activation of co-operation create terms for effective innovative activity and provide the competitiveness of economy. In the article pay attention to the problems of financing of innovative sphere and the special role of the state is marked in providing of support of the innovative system. The necessity of theoretical-methodological ground of innovative model of economy of Ukraine is marked, her conceptual bases.

Keywords: *economy of knowledge, innovative activity, innovative potential, innovations, innovative culture, innovative environment.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах гостро постає питання соціально-економічного підйому економіки України. Актуальності набуває розвиток і формування інноваційної моделі економіки України як основного інструментарію перетворення економіки і переходу до інформаційного суспільства. Інтелектуальні ресурси на чолі з наукою стають важливим первинним елементом, основою інноваційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження практичних і теоретичних проблем здійснення інноваційної діяльності стали предметом досліджень багатьох вчених: О. І. Амоші [1], В. М. Геєця [2], В. А. Гросула [3], Е. М. Лібанової [4], Ю. В. Макогона [5], Л. І. Федулової [6], А. А. Чухна [7] та інших. Проте аналіз публікацій свідчить, що деякі важливі аспекти проблеми і донині залишаються недостатньо дослідженими.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Питання обґрунтування методологічних засад інноваційного розвитку, визначення основних елементів інноваційного процесу, їх систематизація та формування інноваційної моделі економіки для України в сучасних умовах набувають особливого значення. У зв'язку з цим стають важливими питання формування концептуальних засад, закономірностей, принципів, механізмів реалізації інноваційного розвитку для України.

Мета статті – надати методологічне обґрунтування інноваційного процесу в умовах економіки знань та виявити його основні елементи.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах трансформаційної економіки основними напрямками перетворень стають знання, підвищується розуміння того, що подальший прогрес національної і світової економік можливий

за рахунок використання системи знань і їх подальшого розвитку. Це стає можливим на основі інноваційних процесів.

Інноваційні процеси в економіці трансформують всі сфери економіки та суспільства, збагачуючи її новими технологіями, технікою, методами та засобами, змінюючи тим самим власне матеріальну складову економіки на інтелектуальну. Інноваційний процес – це послідовність переходу від ідеї можливого нововведення до створення, продажу цього нововведення.

Зазвичай виділяють шість елементів інноваційного процесу. До цих елементів відносяться: зародження ідеї інновації; маркетинг інновації; оцінка економічної ефективності інновації; освоєння інновації; комерційна реалізація інновації; просування інновації [8].

Визначимо авторське бачення інноваційного процесу у рамках економіки знань (рис. 1).

Накопичений багатьма поколіннями досвід, інформація, знання трансформуються за певних умов (наявність кваліфікованого персоналу, належного фінансового та матеріального забезпечення) за допомогою наукової сфери у наукові ідеї. Цим процесам сприятиме процес розвитку потенціалу особистості: певний рівень освіти та здатності до навчання, індивідуальні процеси мислення та самопізнання, інтуїтивний та інтелектуальний потенціали, прагнення до особистого розвитку.

Створені наукові ідеї перетворюються у інноваційні ідеї в умовах попиту та за потреби на них на національному ринку. Інноваційні ідеї створюють інноваційні ресурси окремого підприємства, регіону, країни у вигляді якогось продукту, послуги, процесу. Інноваційні ресурси, у свою чергу, приймають участь у формуванні інноваційного потенціалу, який впливає на рівень соціально-економічного розвитку економіки.

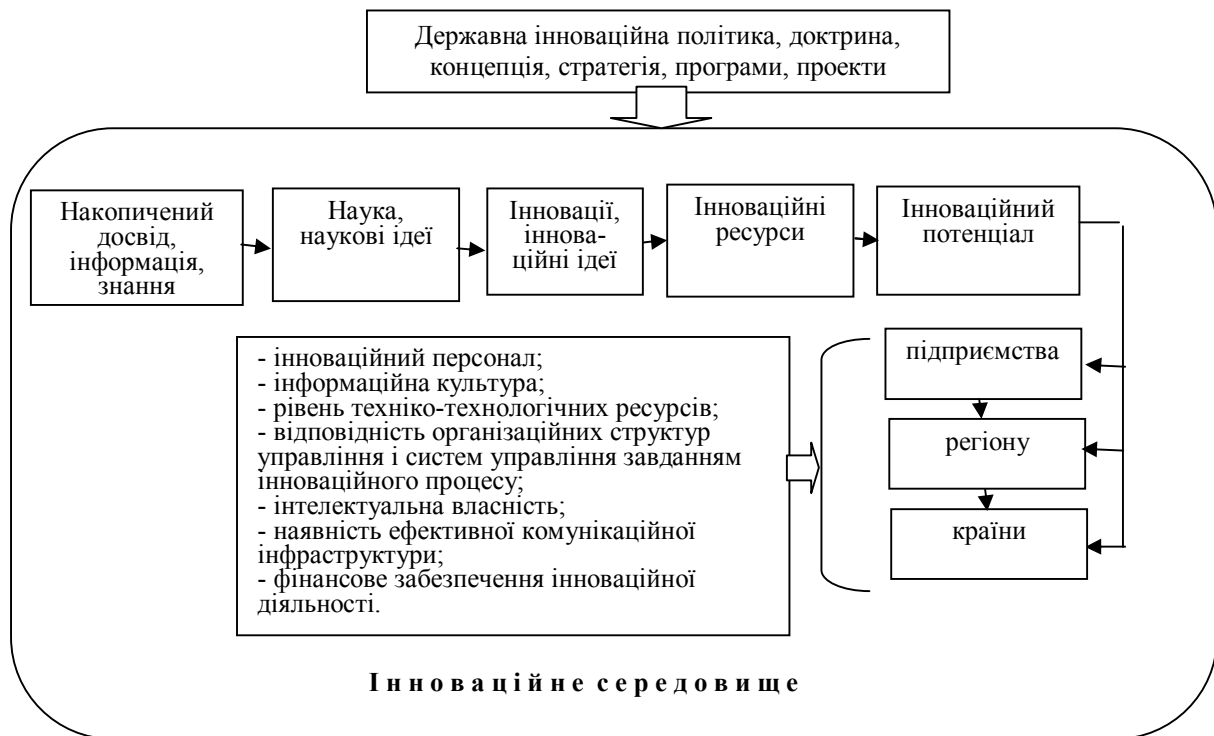

Рис. 1. Інноваційний процес у рамках економіки знань

Інноваційний потенціал може створюватися на різних рівнях і напрямках функціонування суспільства:

на міждержавному, державному, регіональному, галузевому, на різних просторових критеріях;

на рівні корпорацій, холдингів, асоціацій, підприємств.

Реалізація функцій держави зі створення сприятливих економічних умов розвитку інноваційної сфери здійснюється за допомогою певного інструментарію, із застосуванням заходів прямої і непрямой підтримки інноваційної сфери. Держава виступає:

по-перше, регулятором інституціонально-ринкової інфраструктури інноваційного процесу;

по-друге, в ролі партнера, що має в розпорядженні значні ресурси на рівні з бізнесом – фінансові, організаційні, економічні;

по-третє, організатором розвитку інноваційного підприємництва [9].

Регулятивно-інституціональні функції держави в сфері інновацій починаються з обґрунтування національної інноваційної політики, формування національної інноваційної концепції, доктрини, стратегії, проектів, програм, правового поля, створення умов та стимулів для інноваційної діяльності.

Держава сприятиме розвитку інноваційної діяльності за допомогою акумулювання коштів на наукові дослідження й інновації, координації інноваційної діяльності, стимулювання інновацій, створення правової бази для інноваційних процесів,

кадрового забезпечення інновацій, формування науково-інноваційної інфраструктури, створення інноваційних організаційних структур, регулювання соціальної й екологічної направленостей інновацій тощо.

В ролі суб'єктів інноваційної діяльності можуть також виступати:

науково-виробничі підприємства і комплекси типу технополісів, технопарків, інноваційних центрів, інноваційно-інвестиційних центрів, бізнес-центрів, що є особливими організаційними формами інноваційної діяльності і інноваційного обслуговування;

наукові і науково-дослідні організації (академічні і галузеві науково-дослідні інститути, конструкторські бюро, лабораторії, ВНЗ);

великі і середні підприємства;
малі інноваційні підприємства;
працівники наукової, виробничої і інноваційної сфери.

Всі суб'єкти інноваційної діяльності можна об'єднати в наступні сфери: науку, бізнес, державу.

Інноваційний процес у рамках економіки знань існує в певному середовищі. Інноваційне середовище – це певне соціально-економічне, організаційно-правове і політичне середовище, що склалося та забезпечує або гальмує розвиток їх діяльності, розділяється на внутрішнє і зовнішнє.

Чинники зовнішнього середовища можуть бути такі, що безпосередньо впливають на певного суб'єкта інноваційної діяльності (постачальники, споживачі, конкуренти, посередники); та такі, що побічно впливають (стан економіки, науково-

технічний прогрес, політичні, демографічні, природні умови, державно-правовий механізм, дієвість законодавчої бази і рівень її розвитку).

Внутрішні чинники, що впливають на інноваційну діяльність певного суб'єкта можна розділити на групи: організаційні, технологічні, економічні, соціальні.

Визначимо ряд чинників, рівень яких безпосередньо впливає на впровадження інновацій та їх ефективність протягом усіх стадій інформаційного процесу:

інноваційний персонал;
інноваційна культура;
рівень техніко-технологічних ресурсів;
відповідність організаційних структур управління і систем управління завданням інноваційного процесу;
інтелектуальні активи;
наявність ефективної комунікаційної інфраструктури;
фінансове забезпечення інноваційної діяльності.

1. Персонал як інноваційний ресурс стає ключовим у інноваційній діяльності. Високий професійний і освітній рівень, здатність до навчання, прагнення до саморозвитку, прагнення і здатність засвоювати нові професійні знання і навички, можливість генерувати та управляти позитивними змінами – необхідні умови його інноваційності. Інноваційність персоналу – це його здатність до генерації ідей і їх ефективного впровадження.

2. Впровадженню інновацій на усіх рівнях повинен сприяти розвиток відповідної культури – інноваційної. Виявлення її суті багато в чому визначається передусім змістом, що вкладається в поняття «інновація». У загальному виді «інновація» – це переведення науково-технічного процесу в реальний, виражений в нових продуктах і технологіях.

Культура виступає унікальною характеристикою людської життєдіяльності, визначає процес творення та розподілення будь-яких цінностей людства, і саме тому вона настільки різноманітна в своїх конкретних проявах.

В умовах, коли розвиток будь-якої системи залежить від інноваційної складової все більшу увагу дослідників привертає поняття «інноваційна культура». Інноваційна культура досить широке поняття, що поєднує в собі систему сприйняття і поведінки в навколишньому середовищі не лише особистості, а й підприємства, організації, держави і суспільства в цілому. Для інтенсивного економічного розвитку України потрібно, щоб інноваційна культура кожного суб'єкта формувалася не окремо, а у взаємозв'язку з іншими. Тобто важливою умовою для створення інноваційного суспільства є співпраця держави, науки, бізнесу і споживачів. Інноваційна культура

полягає в сприйнятті новизни, характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах [10].

3. Обов'язковою умовою і джерелом інноваційної діяльності підприємств є досягнутий техніко-технологічний рівень. Чим вищий техніко-технологічний рівень виробництва, тим більш радикальні можуть бути інновації і більш недоступні для імітації у конкурентів. У той же час, впровадження певних інновацій досить ускладнено при низькому рівні техніко-технологічного рівня.

У цьому пункті має значення досвід у сфері інноваційних проектах з метою аналізу як позитивних, так і негативних результатів, виділення перспективних і безперспективних напрямів.

4. Організаційні структури управління і системи управління повинні відповідати завданням інноваційного процесу. Вони повинні мати гнучкість з метою можливості створення творчих інноваційних колективів тимчасового характеру, залучаючи співробітників різних підрозділів підприємства на ранньому етапі розвитку нововведення, наявності ефективного механізму мотивації і стимулювання інноваційної діяльності.

5. Основним інноваційним ресурсом будь-якої організації є нематеріальні активи – знання, які вона має в розпорядженні. Їх неможливо оцінити і саме це перетворює їх на джерело стійкої конкурентної переваги. Нематеріальні активи не достатньо видні і незрозумілі конкурентові, а тому і не повторюються їм. Знання – найцінніші активи організації і керувати знаннями необхідно таким чином, щоб вони ставали прибутковим активом.

6. Вагома умова впровадження інновацій – наявність розвинутої інформаційно-комунікаційної сфери, процесу соціальних комунікацій, що дозволяють забезпечити комплексну взаємодію між усіма учасниками інноваційної діяльності у ході виконання відповідних етапів інноваційного процесу.

7. Загальна умова успішності інноваційної діяльності – необхідний рівень фінансування. В Україні спостерігається дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок.

Серед основних проблем фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні можна виділити:

недостатню державну фінансову підтримку інноваційних проектів різного масштабу, які реалізуються у промисловості;

недостатні обсяги фінансування з боку приватного сектора (через надвеликі ризики, проблеми з комерціалізацією інноваційної продукції тощо);

«неінноваційна» спрямованість чи незначна

активність створених інноваційних (державних) і венчурних (приватних, переважно іноземного походження) фондів, а також їх незначні фінансово-інвестиційні можливості;

відсутність механізмів перерозподілу інвестиційних ресурсів населення на користь інноваційного сектора; недостатня зацікавленість іноземних інвесторів у фінансуванні вітчизняного інноваційного сектора;

комерціалізація інноваційної продукції (доведення інноваційних розробок до практичного використання потребує додаткових коштів на великий проміжок часу);

надвисокі ризики інноваційної діяльності;

нецільове використання та неефективне використання фінансових ресурсів, спрямованих на підтримку інноваційної діяльності (насамперед, державними установами);

спекулятивне використання державних пілг (наприклад, венчурними структурами) тощо [11].

Висновки. Інноваційні засади розвитку економіки можуть бути зведені лише на системній основі – врахуванні всіх факторів у їх взаємодії. Досить актуальними для України є проблеми формування ефективної сучасної інноваційної інфраструктури, забезпечення системності та ефективності інноваційних процесів, механізми державної підтримки інноваційної діяльності, диверсифікації джерел фінансування наукових досліджень. Цим питанням необхідно приділити увагу у майбутніх дослідженнях.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Амоша О. І. Механізми переходу економіки України на інноваційну модель розвитку. / О. І. Амоша, С. М. Кацура, Т. В. Щетілова. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2002. – 108с.
2. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
3. Гросул В. А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В. А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1. – С. 76–82.
4. Людський розвиток в Україні: інноваційний вимір: моногр. / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. – 316 с.
5. Макогон Ю. Стратегія інноваційного розвитку України в контексті інтеграції до Європейського Союзу / Ю. Макогон, Т. Медведкіна // Журнал європейської економіки. – 2008. – Т. 7 (№ 1). – С. 43–57.
6. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [Л. І. Федулова, В. П. Александрова, Ю. М. Бажал та ін.]; за ред. Л. І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552с.
7. Чухно А. А. Твори: у 3 т. Т. 2. Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика / А. А. Чухно; КНУ ім. Тараса Шевченка; НАН України. – К.: ВІПОЛ, 2006. – 512 с.
8. Скрипко Т. О. Інноваційний менеджмент: підруч. / Т. О. Скрипко. – К.: Знання, 2011. – 423 с.
9. Дармилова. Ж. Д. Инновационный менеджмент: учеб. пособие / Ж. Д. Дармилова. – М.: Дашков и К, 2013. – 168 с.
10. Стояновський А. Р. Інноваційна культура як чинник розвитку вітчизняного інноваційного підприємництва / А. Р. Стояновський, Т. В. Лежанська // Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми комерціалізації науково-технічних розробок: матеріали IV Міжнародної науково-практичної відеоконференції, Львів, 23–24 травня 2012 р. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – С. 221–222.
11. Семенов І. П. Розвиток інноваційної діяльності на підприємствах України / І. П. Семенов // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 3(81). – С. 102–108.

Рецензент д.е.н., професор ДонІЗТ Фінагіна О.В.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.

УДК330.341.1:656.2(477)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Полтавська О. С., аспірант (УкрДАЗТ)

Стаття присвячена удосконаленню управління інноваційним розвитком на залізничному транспорті України. У статті розглядаються проблеми управління інноваційним розвитком на залізничному транспорті України та пріоритеті напрямки управління інноваційною діяльністю на залізничному транспорті України. Також